ISNN:2181-1296

SHAROF RASHIDOV NOMIDAGI SAMARQAND DAVLAT UNIVERSITETI

САМАРКАНДСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ ШАРОФА РАШИДОВА

SAMARKAND STATE UNIVERSITY NAMED AFTER SHAROF RASHIDOV

ILMIY AXBOROTNOMA

НАУЧНЫЙ ВЕСТНИК
SCIENTIFIC JOURNAL

GUMANITAR FANLAR SERIYASI

№ 2/2 (138)
2023

ISSN 2181-1296

ILMIY AXBOROTNOMA

НАУЧНЫЙ ВЕСТНИК SCIENTIFIC JOURNAL

2023-yil, 2-son 2-seriya (138) GUMANITAR FANLAR SERIYASI

Tarix, Falsafa, Filologiya, Huquqshunoslik, Pedagogika, O‘qitish metodikasi, Psixologiya, Sotsiologiya, Siyosiy fanlar

Samarqand viloyat matbuot boshqarmasida ro‘yxatdan o‘tish tartibi 09-25.
Jurnal 1999-yildan chop qilina boshlagan va OAK ro‘yxatiga kiritilgan.

BOSH MUHARRIR **R. I. XALMURADOV, t.f.d., professor**
BOSH MUHARRIR O‘RINBOSARLARI: **H.A. XUSHVAQTOV, f-m.f.d., dotsent A. M. NASIMOV, t.f.d., professor**

TAHRIRIYAT KENGASHI:

S. S. G‘ULOMOV	- O‘zFA akademigi
M.Q. MUXIDDINOV	- fil.f.d., professor (SamDU)
SH.A.HASANOV	- fil.f.d., professor (SamDU)
S.A.KARIMOV	- fil.f.d., professor (SamDU)
N. Sh. SHODIEV	- ped.f.d., professor (SamDU)
M.X.LUTFULLAYEV	- ped.f.d., professor (SamDU)
HIROAKI HUZIIE	- Osaka universiteti professori (Yaponiya)
A.B.PARDAYEV	- fil.f.d., professor (SamDU)
SH.Y.ZIYODOV	- fil.f.d., dotsent (Imom Buxoriy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi)
J.Y.YAXSHILIKOV	- f.f.d., professor (SamDU)
SH.SH.NEGMATOVA	- f.f.d., professor (SamDU)
N.U.ARABOV	- i.f.d., professor (SamDU)
B.E.ERGASHEV	- t. f. d., professor (SamDU)
B.S.G‘OYIBOV	- t.f.d., (SamDU)
D.Q.USMONOVA	- i.f.n., dotsent (SamDU)
F.SH.RASHIDOVA	- t.f.f.d., dotsent (SamDU)
O.S.YUSUPOVA	- f.f.n., dotsent (SamDU)
O.S.QODIROV	- p.f.n., dotsent (SamDU)
S.I.MUXIDDINOV	- t.f.f.d., (SamDU)

Obuna indeksi – yakka tartibdagi obunachilar uchun **- 5583,**
tashkilot, korxonalar uchun **- 5584**

MUNDARIJA / СОДЕРЖАНИЕ / CONTENTS

MUNDARIJA	
Atayeva G.R. *O‘smirlar mehnat faoliyatini oila va maktabda o‘zaro muvofiqlashtirishning psixologik samaradorligi……*	4-8
Yakubova M. *Nemis sayohatchisi xans-xermann fon shvaynitsning esdaliklaridan samarqand tarixiga oid ayrim lavhalar……*	9-14
Marufov E.U. *Talabalarning ingliz tili fonetik kompetensiyasini rivojlantirishdagi qiyinchiliklar……*	15-20
Aliyev O.O. *O‘zbekistonda axborot xavfsizligi siyosatining huquqiy asoslarini shakllanishi va rivojlanishi*	21-29
Mirzayev R.I., Ibodullayev S.R. *Korrupsiya va uning namoyon bo’lish shakllari……*	30-34
Rahimova G., Kiyamova S. *Umumta’lim maktablarida o‘quvchilarga Alisher Navoiy hayoti va ijodiini o‘rgatishda “Muammoli ta’lim” metodidan foydalanishning ahamiyati……*	35-42
Abdullayeva G.R. *Boshlang‘ich sinf tabiatshunoslik darslarini adekvat modellashtirish tizimini takomillashtirish*	43-47
Ochilova G.U. *Some cases of transmission of kinship terms in uzbek and english……*	48-52
Кадымова Д.Р., Рахмонкулова Ш.О. *Особенности реализация мотива сна в русской и зарубежной литературы (На примере произведений эпохи античности и средневековья, А.С. Пушкина «Евгения Онегина», И. А. «Обломова» Гончарова И «Преступления и наказания» Ф. М. Достоевского)……*	53-60
Radjabova D.N. *Rossiya sharqshunosligi ilmiy maktabi va o’rta osiyo tarixi masalalarining o’rganilishi……*	61-65
Мамасолиев И.Ф., Усманова Н.К. *Оригинальность баллад в.а. жуковского в русской словесности……*	66-71
Xayriyev I. *Aql, hissiyot va iroda integratsiyasi……*	72-76
Kenjayeva M.A. *Ona tili fanini o`qitishda tayanch kompetensiyalarni rivojlantirishda ta’lim exnologiyalardan foydalanish……*	77-81
Kuldashev M., Saidov U. *Jamoat xavfsizligini ta’minlashda yo‘l-transport hodisalarini oldini olishning o‘rni……*	82-86
Uzoqov M.F. *Attraktiv munosabatlarning o‘rni va pedagogik taxlili hamda uni hozirgi bosqichda maktabgacha ta’lim tizimida qo‘llash xususiyatlari……*	87-91
Xasanova M.N. *Elektron platforma vositasida muhandislik grafikasi fanini o‘qitishda talabalarning grafik ishlari sifatini rivojlantirishning pedogogik tavsifi……*	92-96
Аллаярова Н.Я. *Роль образовательных компетенций в развитии гендерно-равноправного мышления учащихся……*	97-101

Негматова Н.Н. *Принцип учета особенностей родного языка учащихся при обучении русскому языку в полиэтнической среде, методы и их классификация*……	102-106
Панжиева Н.Н. *Роль и значение развития навыков критического мышления у будущих учителей информатики* ……	107-116
Усманова Н.К., Сайфиддинова М. *«Мир детства» в философско-художественном и идейном воплощении в творчестве А.Платонова*……	117-122
Turniyazova R.B. *Emotional causation*……	123-128
F.F.Xatamov *Huquqning regulyativ funksiyasi va shaxs mas'ulligi*……	129-132
Xashimov Sh.J. *Milliy turizm va o'zbekistonning xalqaro imidji yuksalishining ijtimoiy-falsafiy masalalari*…….	133-137
Xushmurodova Sh.Sh. *Impact of bilingualism on third language acquisition and bilingual teaching*……	138-146
Mustafayeva M.SH. *Aleksitimiya fenomeni va uning namoyon bo'lishining psixologik xususiyatlari*……	147-151
Кадымова Д.Р., Ибрагимова Э.О. *Роль женщины и ее и судьба в произведении Л.Н.Толстого «анна каренина» и «госпожа бовари» .Флобера*……	152-158
Xoliqulov A.Y. *Ilk o'rta asrlar sug'dda bozorlar taraqqiyoti*……	159-163
Azizkulov A., To'g'izov N. *Boburiylar saltanatida ta'lim tizimi*……	164-168
Baysariyeva Ch.U. *Elektron ta'lim resurslari (etr) yordamida talabalar mustaqil ta'limini tashkil etish usullari, shakllari va vositalari*……	169-175
Amonturdiyeva Sh.R. *Diniy matnlarda mustaqil so'z turkumlarining ifodalanishi*……	176-179
Mustafayev Sh.N. *O'zbekiston oliy ta'lim tizimini modernizatsiyalashning artpedagogik asoslari*……	180-184
Rustamova Sh.Sh. *Investigating communicative competence as a vital of pedagogical category*……	185-189
Jumanov Sh. *Ijodiy-madaniy masalalar bo'yicha targ'ibotchi faoliyatining funksional pedagogik tahlili*.....	190-194
Tuxtayeva Sh.M. *Bo'lg'usi boshlang'ich sinf o'qituvchilariga matematika darslarida integratsiyalashgan ta'limni tashkillashtirish haqida*.....	195-200
Mualliflarga	

UDK: 37.022 **DOI:** https://doi.org/10.59251/2181-1296.2023.v2.138.2.2061

TALABALARNING INGLIZ TILI FONETIK KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISHDAGI QIYINCHILIKLAR

E.U.Marufov
Samarqand davlat chet tillar instituti
uktamovich2012@mail.ru

Annotatsiya. Ushbu maqolada talabalarning ingliz tilida fonetik kompetensiyasini rivojlantirishdagi qiyinchiliklar, fonetik ko‘nikmani shakllantirishda talabalar tomonidan yo‘l qo‘yiladigan bir qator xatolar, ya’ni fonologik xatolar hamda uzun va qisqa unlilar talaffuzi,shuningdek fonetik laboratoriya haqida fikr yuritiladi. “Amaliy fonetika” o‘quv fani asosiy fanlardan biridir. Bu o‘ziga xos va talabalar uchun eng qiyin, chunki maktabda fonetik ko‘nikmalarga kam e’tibor beriladi va abiturientlar talaffuzida rivojlangan xatolar bilan oliy ta’limga o‘qishga kiradilar, shuningdek, oliy ta’limda ingliz tilining to‘g‘ri talaffuz mexanizmi mavjud emas. Fonemaning allofoni o‘rniga boshqa bir fonemaning allofonini talaffuz qilganda fonologik xatolar yuzaga keladi va bu so‘z ma’nosining o‘zgarishiga olib keladi.

Kalit so‘zlar: unli, talaffuz, fonetik, laboratoriya, fonologik, bo‘g‘in, artikulyasiya, allofon, diftong, avtomatik, ohang.

Сложности в развитии фонетической компетенции студентов по английскому языку

Аннотация. В данной статье рассматриваются трудности развития фонетической компетентности учащихся по английскому языку, ряд ошибок, допускаемых учащимися при формировании фонетических навыков, а именно фонологические ошибки и произношение долгих и кратких гласных, а также фонетическая лаборатория. Учебная дисциплина "прикладная фонетика" является одной из основных. Это специфично и наиболее сложно для учащихся, так как в школе мало внимания уделяется фонетическим навыкам, а абитуриенты поступают в высшие учебные заведения с развитыми ошибками в произношении, а также отсутствует механизм правильного произношения английского языка в высших учебных заведениях. Фонологические ошибки возникают при произнесении аллофона другой фонемы вместо аллофона фонемы, что приводит к изменению значения слова.

Ключевые слова: гласные, произношение, фонетика, лаборатория, фонология, слог, артикуляция, аллофоны, дифтонги, автоматический, интонация.

Difficulties in developing the phonetic competence of students in English

Annotation. This article discusses the difficulties of developing students' phonetic competence in English, a number of mistakes made by students in the formation of phonetic skills, namely phonological errors and pronunciation of long and short vowels, as well as phonetic laboratory. The academic discipline “applied phonetics” is one of the main ones. This is specific and most difficult for students, since little attention is paid to phonetic skills at school, and applicants enter higher education institutions with developed pronunciation errors, and there is also no mechanism for correct pronunciation of English in higher education institutions. Phonological errors occur when pronouncing an allophone of another phoneme instead of an allophone of a phoneme, which leads to a change in the meaning of the word.

Key words: vowel, pronunciation, phonetic, laboratory, phonological, syllable, articulation, allophone, diphthong, automatic, tone.

Fonetik ko‘nikmalarni shakllantirish talabalar tomonidan qilingan bir qator xatolar bilan birga keladi. Fonetik xatolarni ajratish kerak, ya’ni tovush shaklini buzish, lekin gapning mazmunini buzmaslik va fonologik xatolar — tovush shakli va ma’nosini buzish. Bunday xatolarga eng ko‘p uchraydigan misollar: uzun va qisqa unlilarni talaffuz qilishda differensiatsiyaning susayishi, diftonglarni talaffuz qilishda aniqlik, undoshlarning artikulyasiyasining buzilishi, ularning ajoyibligi, stressdagi xatolar, jumladan, stresssiz bo‘g‘inlarga ko‘chishi, jumlaning noto‘g‘ri bo‘linishi, noto‘g‘ri ritm, intonatsiya [1].

Tovushlarni talaffuz qilishdagi qiyinchiliklar uchta guruh bilan ifodalanadi:

- tovushni talaffuz qilishda paydo bo‘ladigan artikulyasiya;
- pozitsion (tovushlarni talaffuz qilish/turli fonetik sharoitlarda / pozitsiyalarda tovushlarning kombinatsiyasi);

- akustik (tovushlarning qarama-qarshiligini talaffuz qilish, tovushlarni farqlash bilan bog‘liq qiyinchiliklar) [1].

“Amaliy fonetika” o‘quv fani asosiy fanlardan biridir. Bu o‘ziga xos va talabalar uchun eng qiyin, chunki maktabda fonetik ko‘nikmalarga kam e’tibor beriladi va abiturientlar talaffuzida rivojlangan xatolar bilan oliy ta’limga o‘qishga kiradilar, shuningdek, oliy ta’limda ingliz tilining to‘g‘ri talaffuz mexanizmi mavjud emas. Yuqorida qayd etilgan kamchiliklar tufayli talabalar ilgari ishlab chiqilgan xatolarni tuzatish va ona tilida ekvivalentlari bo‘lmagan ingliz tilining o‘ziga xos tovushlarini o‘rnatishda qiyinchiliklarga duch kelishlari mumkin, masalan [T, D, W]. Bundan tashqari, ingliz tili jumlalarining so‘zlashuvida intonatsiyani o‘rgatishda qiyinchiliklar bo‘lishi mumkin.

Nutq oqimida tovushlarning aytilishi haqida gap borar ekan, material ustida ishlashda o‘zaro assimilyasiyaning yo‘qligi ingliz tilida aksentni hosil qiladi. Fonetikani o‘rganishning dastlabki bosqichlarida talaffuz biroz bo‘rttirilgan bo‘lishi mumkin, keyin esa ravon nutqda barcha fonetik xususiyatlar talaba tomonidan ishlab chiqilgan avtomatik ravishda bayon qilinishi kuzatiladi.

Britaniya va Amerika talaffuz standartlarida GA (General American yoki American Network English) va RP (Received Pronunciation yoki BBC English) fonetik farqlar mavjud (1.13-jadvalga qarang):

1.13-jadval.

Britaniya va Amerika talaffuz standartlarida fonetik farqlar

Farqlar	**GA (General American yoki American Network English)**	**RP (Received Pronunciation yoki BBC English)**
PRdagi bitta fonemani GAdagi analogda boshqasiga almashtirish orqali ifodalash mumkin	[a] tovushi – [baks], [stap], [klak]	[ɒ] tovushi – box, stop, clock so zvukom
	[æ]	tovushlardan oldinda “ff”, “ss”, “th” , “f” “s” + undosh, staff, glass, bath, after, last, fransiz o‘zakli so‘zlarda “nce”, “nd”, “nch”, “hl”, “aunt” va “answer” so‘zlarida [a:]
PRdagi mavjud bo‘lgan xuddi shu fonetik holat fonemasi GAga tushadi	[j], qaysi GAda zaiflashib talaffuz qilinmoqda, odatda so‘z bilan yozilmaydi, news [nu:z], suit [su:t], stupid [ˈstu:pɪd]. Fonema [t] so‘zlarda tushib qoladi: twenty [ˈtwenɪ], winter [ˈwɪnəʳ]. Natijada winter va winner bir xil [ˈwɪnəʳ] talaffuz qilinadi	
ikkita milliy talaffuz variantidagi bir xil fonema sifat jihatidan farq qilishi mumkin	[a] unli aralash yoki markaziy qator	[a:] - orqa satr unli
	[r] – retrofleksiv (t, d, s, θ tovushlardan oldinda)	[r] – kakuminal (t, d, s, θ tovushlardan oldinda)
farqlar fonemalarni inventarizatsiya qilish, ya’ni fonemalar soni bilan bog‘liq bo‘lishi mumkin	[hw] yoki [ʍ]fonema saqlanib qolgan. [hw] va [w] farq mavjud: which – witch [hwɪʧ] – [wɪʧ] so‘zlarida	[hw] yoki [ʍ]fonema yo‘qolib qoladi: “wh” what, when, where so‘zlarida
	ikki tovush bir xil fonemaning ikkita allofoni tomonidan uzatiladi	ikkita fonema [u:] va [ʊ]
diftonglar	[ɪə], [ɛə], [ʊə] diftonglari mavjud emas: dear [dɪr], dare [deɪr], tour [tur]	
intonatsiya farqlari (asosiy farqlar balandlik darajasiga, ohangning harakat yo‘nalishiga, terminal	yuqori tonal daraja faqat hissiy nutqda qo‘llaniladi	yuqori tonal daraja xarakterli
	umumiy savollar asosan tushayotgan ohang bilan talaffuz	umumiy savollar asosan ko‘tarilayotgan ohang bilan talaffuz

ohanglarini amalga oshirishga ta’sir qiladi)	qilinadi: [ˈʃæl wɪ ˈsteɪ ˌhɪə]	qilinadi: [ˈʃæl wɪ ˈsteɪ ˌhɪə]
	to‘g‘ri keladi: [aɪ →dəʊnt ˈwɒnt tə ˈgəʊ tə ðə ˌθɪətə]	tushayotgan shkala bilan tavsiflanadi: [aɪ ↘dəʊnt ˈwɒnt tə ˈgəʊ tə ðə ˌθɪətə]

Yuqoridagi barcha taqqoslashlar shuni ko‘rsatadiki, ingliz tili intonatsion jihatdan dinamik, amerika nutqi monotondir. Ingliz tilidagi nutq amerikaliklarga juda ifodali va da’vogar sifatida eshitiladi; amerikaliklar uchun intonatsiya namunalarining 75% soxta, g‘alati va atigi 25% tabiiy kabi ko‘rinadi. Inglizlarga kelsak, ular Amerika nutqining intonatsion naqshini zerikarli deb bilishadi [2].

Ingliz tilining inglizcha variantidan tashqari Britaniya milliy talaffuz standarti RP (Received Pronunciation yoki BBC English), Amerikada milliy talaffuz standarti GA (General American yoki American Network English), Kanadada milliy talaffuz standarti GenCan (General Canadian), Avstriyada milliy talaffuz standarti GenAus (General Australian), shuningdek ba’zi hududiy xilma-xilliklar mavjud. Talaffuzning barcha turlari milliy talaffuz variantlariga bo‘linadi (aksariyat aholi uchun ingliz tili ona tili bo‘lgan mamlakatlar Buyuk Britaniya, AQSH, Janubiy Afrika, Kanada, YAngi Zelandiya, Avstraliyada); inglizcha talaffuz turlari (ingliz tili ikkinchi rasmiy til bo‘lgan mamlakatlar Hindiston yoki Maltada) va “kengayadigan doira” deb ataladigan til (ingliz tili eng keng tarqalgan chet tili bo‘lgan mamlakatlar Rossiya yoki Finlyandiyada) [3, 8].

Fonologik xatolar. So‘zlovchi fonemaning allofoni o‘rniga boshqa bir fonemaning allofonini talaffuz qilganda fonologik xatolar yuzaga keladi va bu so‘z ma’nosining o‘zgarishiga olib keladi: pan [pæn] – pen [pen]. Fonetik xatolar esa bir fonemaning allofoni shu fonemaning boshqa allofoniga almashtirilganda aniqlanadi. Masalan, sport so‘zida [p] tovushi [s] jarangsiz undoshdan keyin aspiratsiyani yo‘qotadi. Ushbu tovushni nafas bilan talaffuz qilish fonetik xatoga yo‘l qo‘yishni anglatadi, bu so‘zning ma’nosiga ta’sir qilmaydi, faqat urg‘u va ma’ruzachining chet ellik ekanligini ko‘rsatadi [2].

Ingliz tilining fonetik tuzilishida unli tovushlarning o‘zgarishi, diftongning talaffuzidagi o‘zgarishlar [ʊə] comb va foam so‘zlarida, [dʒ] va [tʃ] undoshlar education va culture so‘zlarida; ko‘p so‘zlarda urg‘usiz unli [i]ni neytral unli bilan almashtirish [ə] honesty so‘zida; [əʊ] diftongni uzoq unli bilan [ɔ:] almashtirish tour, sure so‘zlarida va hokazo [3, 9].

Ingliz tili fonetikasini o‘zlashtirishda xatolar va qiyinchiliklarning oldini olishda quyidagilar bajarish talab etiladi:

artikulyasiya gimnastikasini bajarish;

amaliy fonetika mashqlarini ishlab chiqish;

ingliz tili fonetik laboratoriyalaridan foydalanish.

Artikulyasiya gimnastikasi har bir darsdan oldin 3-5 marta mashqlarni takrorlanishi kerak. Lablar uchun gimnastika:

1. Lablarni biroz cho‘zing, so‘ngra boshlang‘ich holatiga qayting.
2. Lablarni chiqmasdan siqib oling, so‘ngra boshlang‘ich holatiga qayting.
3. Lablarni yumaloqlang, pastki jag‘ni tushiring, lablarni yoping, uning jag‘ini qisish.
4. Og‘zingizni keng oching, pastki jag‘ingizni iloji boricha pastga tushiring, og‘zingizni yoping.
5. Lablar kuchli oldinga suriladi, keskin tarqaladi, boshlang‘ich pozitsiyasiga qayting.

Til uchun gimnastika quyidagicha:

1. SHu bilan bir qatorda tilning uchini pastki va yuqori tishlarga bosing.
2. Shu bilan bir qatorda tilning uchini pastki tishlarga, alveolumlarga, yuqori tishlarga bosing.
3. Tilning uchini alveolalardan bir oz yuqoriga ko‘taring, biroz yuqoriga egilib, keyin tilning uchini pastki tishlarning orqa yuzasiga o‘tkazing [3, 52]. English tongue-twisters:

– What noise annoys an oyster most?
A noisy noise annoys an oyster most.

– Ripe white wheat reapers reap ripe white wheat right.

– Blake's black bike's back brake bracket block broke.

– Each Easter Eddie eats eighty Easter eggs.

– She slits the sheet she sits on.

– A rough-coated, dough-faced, thoughtful ploughman strode through the streets of Scarborough; after falling into a slough, he coughed and hiccoughed.

Amaliyotda ingliz tilining amaliy fonetikada 90 dan ortiq mashqlar talaffuzni to‘g‘rilashga, xatolar va qiyinchiliklarni bartaraf etishga yordam beradi [4].

Shuningdek, fonetik laboratoriyalar amaliyotga joriy etilgani barchamizga ma’lum. “Kompyuter fonetik laboratoriya” trenajerni 5-9 sinflar uchun “Rus tili” fanidan ishlab chiqilgan [5].

Laboratoriya amaliy va nazariy jihatlarda ovozli nutqni o‘rganish, shuningdek matnni o‘rganish, nutq tajovuzkorligi tabiati va og‘zaki muloqotning ijtimoiy-psixolingvistik xususiyatlari bilan shug‘ullanadi. Laboratoriyada quyidagi mavzular ishlab chiqilmoqda:

lingvokriminalizmda tovushli nutqni antropotsentrik o‘rganish;

ijtimoiy va psixolingvistik jihatlardagi ziddiyatli aloqa;

ko‘p o‘lchovli ma’lumotlar bazasini tuzish usullarini ishlab chiqish[6]

Ayni paytda virtualda tillarni o‘rganish uchun ta’lim mahsulotlari yetarli darajada emas. Ushbu mavzuga bag‘ishlangan ilmiy tadqiqotlar ro‘yxati ham oz sonli nashrlar bilan cheklangan. Shunga qaramay, barcha ilmiy nashrlar virtual ta’lim muhitining ko‘rinishi, jalb qilish, diqqat, mavjudlik ta’siri, hissiyotlarni haddan tashqari stimulyatsiya qilish, xavfsizlik va boshqalar kabi afzalliklari haqida ma’mumot berishadi.

Ingliz tili o‘qituvchilari ta’lim oluvchilarga tinglashni tushunish, nutq qobiliyatlarini yaxshilash va mashq qilishda yordam berish uchun auditoriyada ingliz tili laboratoriyalaridan (jismoniy yoki virtual) foydalanishlari va davom ettirishlari mumkin[7] (1.14-jadvlaga qarang):

1.14-jadval.

Ingliz tili laboratoriyalari

№	Til laboratoriyalari	Auditoriya	Talablar
1.	K-Van Solutions	Yoshi katta ta’lim oluvchilar, kasbga yo‘naltirilgan va professional ingliz tilini o‘rganish	Veb-saytdagi ingliz tiliga qaramay, u eng mashhur zamonaviy til laboratoriyalaridan biridir. K-Van Solutions til laboratoriyasi – bu asl til laboratoriyasi tizimlarining formati va uslubiga juda yaqin bo‘lgan oddiy laboratoriya (lekin, albatta, kassetalardan bosh tortadi)
2.	FluentU	Yoshi katta ta’lim oluvchilar, har qanday darajada ingliz tili	bu yerda hech narsa yuklab olish yoki o‘rnatishning hojati yo‘q — sizga FluentU veb-saytiga kirish kifoya. U yerdan materiallarni onlayn foydalanish yoki yuklab olish mumkin. shuningdek, iPhone yoki Android uchun FluentU dasturini yuklab olish mumkin.
3.	ODLL	sinf xonalari; vizual ta’lim oluvchilar	Blue, ODLL til laboratoriyalari hamkorlikda o‘rganishga qaratilgan. Laboratoriyada o‘quvchilarni juftlashtirish, bir vaqtning o‘zida ba’zi yoki barcha talabalar bilan muloqot qilish va hatto laboratoriya sharoitida muntazam dars o‘tkazish usullari mavjud
4.	Words Worth	Kattalar, professional ingliz ta’lim oluvchilar	ko‘pgina til laboratoriyalari K-12 sinflarida foydalanish uchun mo‘ljallangan (garchi, albatta, ularni boshqa yoshdagilar uchun osongina almashtirish mumkin). Qiymat so‘zlar, boshqa tomondan, maxsus ingliz tilini o‘rganish kattalar uchun mo‘ljallangan. Dastur uchta darajaga bo‘lingan bo‘lib, ularning har biri 70 soatdan 80 soatgacha bo‘lgan tarkibni o‘z ichiga oladi, bu so‘z boyligini, muloqot qobiliyatini va ingliz tilini kasbiy darajada rivojlantirishga yordam beradi
5.	SANSSpace	Yo‘l yo‘lakay darslar bo‘lib, uy vazifalari va boshqa qo‘shimcha mashg‘ulotlar; vizual ta’lim	SANSSpace uchun har qanday qurilmadan kirish mumkin bo‘lgan maxsus uskunalar kerak bo‘lmaydi. SANSSpace video va audio tarkibning kombinatsiyasidan

		oluvchilar	foydalanadi va foydalanuvchilarga o‘zlarining javoblari va fikrlarini yozib olishga imkon beradi. Keyin o‘qituvchilar yozuvning istalgan qismida aniq sharhlar va mulohazalarni qo‘shishlari mumkin. Ushbu laboratoriya ishi o‘qituvchi-ning doimiy ishtirokini talab qilmaydi, shuning uchun u uy vazifasi yoki sinfdan tashqarida mustaqil ishlash uchun juda mos keladi
6.	OpenSim	Videoo‘yinlarni yoqtiruvchi boshlang‘ich sinf o‘quvchilari, vizual ta’lim oluvchilar, virtual sinflar	OpenSim texnologiyani yaxshi biladigan o‘qituvchilar uchun mo‘ljallangan. Ushbu dastur butun dunyo talabalari avatarlar yordamida uchrashishi mumkin bo‘lgan butun virtual dunyoni yaratishga imkon beradi. Agar ijodiy ta’lim imkoniyatlari va ta’lim geymifikatsiya muxlisi bo‘lsangiz, OpenSim o‘yin va konferensiya mukammal birikmasi siz uchun
7.	DiLL	Apple mahsulotlarida ishlaydigan sinflar	DiLL dasturi til sinfida juda an’anaviy ish bilan ta’minlash uchun Mac kompyuterlaridan foydalani-ladi. DiLLni ishlatish uchun faqat Mac kompyuterlari, o‘qituvchilar va talabalar uchun dasturlar kerak. Ushbu raqamli dastur talabalarning ishini haqiqiy vaqtda tejash uchun markaziy serverdan foydalanadi va o‘qituvchilarga tarkibni taqdim etish, talabalarni juftliklarga tayinlash, o‘quv jarayonini kuzatish va alohida talabalarga yordam berish imkoniyatini beradi
8.	Sanako	TOEFL imtihoniga tayyorlanayotgan talabalar; individual yoki qo‘shimcha ta’lim; Britaniya ingliz tilini o‘rganuvchilar	SanakoOksford universiteti matbuoti bilan ishlagan. Ushbu laboratoriyada rivojlangan matndan nutqqa mo‘ljallangan dastur mavjud bo‘lib, u foydalanuvchilarga dasturga har qanday matn blokini kiritish, uni haqiqiy ingliz ingliz aksenti bilan o‘qish imkoniyatini beradi. O‘qituvchilar pleylistlarni tuzishlari va ularni talabalarga tayinlashlari mumkin, keyin ularni tinglash va javoblarini yozib olish mumkin, shunda siz ularni baholashingiz mumkin
9.	Repeat After Us	virtual darslar; qo‘shimcha va individual mashg‘ulotlar	o‘rta maktab o‘quvchisi tomonidan ishlab chiqilgan veb-sayt turli xil matnlarni o‘qiyotgan turli odamlar tomonidan yozilgan yozuvlar to‘plamidir. Yuklab olishning hojati yo‘q va har kim she’r o‘qish, tilni burish va boshqalarni yozish uchun kutubxonani ko‘rib chiqishi mumkin. Shuni yodda tutish kerakki, ba’zi yozuvlar boshqalarga qaraganda yaxshiroq, shuning uchun talabalarga ma’lum bir klip ustida ishlashni tayinlashdan oldin sifatini tekshirish lozim

MondlyVR – VR-ilovalar tillarni o‘rganish maxsus ishlab chiqilgan. Talaba virtual muhitga o‘tkaziladi, u yerda nutqni aniqlash texnologiyasidan foydalangan holda virtual belgilar bilan o‘zaro

aloqada bo‘lishi mumkin.VirtualSpeechdan o‘quv kurslarida virtual haqiqat keng qamrovli ta’lim tizimidagi qo‘shimcha element hisoblanadi. VR Learn English, PanoLingo, Argotian, ImmerseME, WebXR dasturlari o‘yinlar yordamida ingliz tili leksikasini o‘rganishga imkon beradi [8]

Fonetikadan laboratoriya ishlari tarqatma materiallar, o‘rganish, test, taqqoslash kabi komponentlarni onlayn o‘rgatadi.

Oksford universitetidagi fonetika laboratoriya lingvistik taxminlar va empirik tilshunoslikni eksperimental tekshirishga ixtisoslashgan. Bu bakalavriat va magistratura darajasida ta’lim beradi. Laboratoriyadagi tadqiqot talabalari odatda eksperimental tilshunoslik bo‘yicha yuqori darajani olish uchun o‘qiydilar, garchi nutq mavzusiga tegadigan boshqa fanlarning talabalari ba’zan fonetikaga asoslangan. Fonetik laboratoriya 1980 yilda tashkil etilgan. Tajriba maydonlari (ovoz o‘tkazmaydigan yozuv kabinalari) va umumiy tajriba xonalari mavjud. Laboratoriya, shuningdek, dasturiy ta’minot, nutq to‘siqlari va protsessor klasterlari yordamida signallarni qayta ishlash sohasidagi tadqiqotlarni qo‘llab-quvvatlaydi.[9]

Fonetik laboratoriya 1962 yilda Rossiya davlat pedagogika universiteti fakultetida o‘quv jarayonini texnik qo‘llab-quvvatlash maqsadida tashkil etilgan. Texnik vositalar talabalarga chet tillarini sifatli o‘qitishning ajralmas qismi, shuning uchun laboratoriyaning moddiy-texnik bazasini yaxshilashga alohida e’tibor qaratilmoqda. Ularning barchasi darslarni o‘tkazish uchun zarur bo‘lgan texnika va uskunalar bilan jihozlangan. Ular televizorlar, video pleerlar, DVD pleerlar, marker doskalar bilan jihozlangan. U LCD televizor, multimedia proektori va uy kinoteatriga ega zamonaviy kino sinflari bilan jihozlangan. Proektorlar va ekranlar doimiy ravishda beshta sinfga o‘rnatiladi. Boshqa sinf xonalarida ko‘chma uskunalarning katta parki ishlatiladi: noutbuklar, magnitafonlar, kadoskoplar, radio mikrofonlar, aralashtirish uskunalari, multimedia proektorlari.

Xulosa qilib aytganda, ingliz tili fonetikasini o‘zlashtirishda xatolar va qiyinchiliklarning oldini olishda fonetik kompetensiyani rivojlantirish, fonetik laboratoriyalardan foydalanish talab etiladi.

Adabiyotlar

1. Электронний ресурс:Фонетический компонент языковой компетенсии - Методика обучения иностранному языку (studme.org). Дата обращения: 15.07.2022).
2. Электронний ресурс:Британский и Американский произносителные стандарты - Фонетика лекции - Лекции Предмет фонетики Разделы фонетики (topuch.ru). Дата обращения: 15.01.2022.
3. И. Е. Жидковой, И. А. Завалипенской, Английский язык. Фонетика. Учебное пособие. Челябинск, 2020. – 50 б.
4. Курс практической фонетики английского языка: более 90 глав тренировочных упражнений. Электронный ресурс:Курс практической фонетики английского языка: 90+ глав упражнений (леарненглиш4.ру.Дата обращения: 15.07.2022
5. Тренажер? Компютерная фонетическая лаборатория? Электронный ресурс:Тренажер "Компютерная фонетическая лаборатория" (school-collection.edu.ru).Дата обращения: 15.01.2022.).
6. Лаборатория фонетики и речевой коммуникации. Электронный ресурс: Лаборатория фонетики и речевой коммуникации филологического факультета МГУ имени М. В. Ломоносова (msu.ru). Дата обращения: 14.01.2022.).
7. Электронный ресурс: VR по-английски или как учить языки в виртуальной реальности (ntinews.ru). Дата обращения: 12.01.2022.).
8. Phonetics lab 3. Электронный ресурс: Лабораторная работа по фонетике 3 карточки | Quizlet (turbopages.org). Дата обращения: 14.01.2022.
9. Фонетическая лаборатория Оксфордского университета/Oxford University Phonetics Lab. Электронный ресурс: https://ru.abcdef.wiki/wiki/Oxford_University_Phonetics_Lab. Дата обращения: 18.01.2022.
10. Фонетическая лаборатория Оксфордского университета/Oxford University Phonetics Lab. Электронный ресурс: https://ru.abcdef.wiki/wiki/Oxford_University_Phonetics_Lab. Дата обращения: 18.01.2022.
11. Пчелина Т.М. Учебное пособие по практической фонетике английского языка. – Москва: Янус-К, 2018.
12. Евстифеева М.В. Теоретическая фонетика английского языка. Лекции, семинары, упражнения: учеб. пособие. – М.: Флинта: Наука, 2012.